

Det finnes ikke vanskelige barn, bare barn som har det vanskelig

Hvilken betydning har personalets holdninger og kompetanse for om barn med utagerende atferd opplever mestring i hverdagen?

Thea Fitje Schaathun
[kandidatnummer: 6007]

Bacheloroppgave
[BHBAC3980]

Trondheim, mai 2020

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Det beste i verden er å få være den man vil
og alt jeg vil, er bare å være meg

Rettighetsslottet

Forord

I denne bacheloroppgaven har formålet vært å undersøke om personalets holdninger og kompetanse har betydning for om barn med utagerende atferd opplever mestring i hverdagen. Arbeidet med oppgaven har vært artig, interessant og lærerikt, og jeg har tilegnet meg mye ny kunnskap jeg kommer til å ta med meg videre. Først og fremst vil jeg rette en stor takk til mine fire informanter som stilte opp til intervju og delte sine meninger, tanker og refleksjoner med meg. En takk må også rettes til mine to veiledere, Sobh og Børge, for god støtte og veiledning gjennom hele bachelorprosessen. Til slutt vil jeg takke mine medstudenter som har støttet og hjulpet meg gjennom disse tre årene, samtidig som en takk må rettes til mine foreldre for deres støtte og hjelp med korrekturlesing.

Trondheim, Mai 2020

Thea Fitje Schaathun

Innholdsfortegnelse

Forord	2
1. Innledning	5
1.1. Bakgrunn for valg av tema	5
1.2. Oppgavens formål og problemstilling	6
1.3. Avgrensing	7
1.4. Oppgavens struktur og innhold	7
2. Teori	8
2.1. Utagerende atferd	8
2.1.1. Hvorfor utagerer noen barn?	8
2.2. Voksenrollens betydning	9
2.2.1. Personalets holdninger og kompetanse	10
2.3. Mestring.....	11
2.4. Tiltak	11
2.4.1. Relasjoner.....	12
2.4.2. Organisering av hverdagen.....	13
3. Metode	13
3.1. Valg av metode og innsamlingsstrategi.....	13
3.2. Planlegging av datainnsamling.....	14
3.3. Utvalg av informanter	14
3.4. Beskrivelse av gjennomføring	15
3.5. Analysearbeid.....	16
3.6. Metodekritikk	16
3.7. Ethiske retningslinjer.....	17
4. Presentasjon av funn og drøfting	18
4.1. Utagerende atferd	19
4.1.1. Informantenes forståelse av begrepet utagerende atferd	19
4.1.2. Hvorfor utagerer noen barn og hva er det uttrykk for?.....	20
4.2. Voksenrollens betydning	22
4.2.1. Personalets holdninger, kompetanse og forventinger.....	22
4.3. Mestring.....	25
4.4. Tiltak for å hjelpe barn med utagerende atferd.....	26
4.4.1. Relasjoner.....	26
4.4.2. Organisering av hverdagen.....	28
5. Avslutning	29

6. Referanseliste.....	31
7. Vedlegg.....	33
7.1. Vedlegg 1: Informasjons- og samtykkeskjema	33
7.2. Vedlegg 2: Intervjuguide.....	37

1. Innledning

Alle barn har rett til å bli møtt med respekt, forståelse og omgivelser rundt dem som respekterer dem for den de er. Vi er alle ulike, og våre forutsetninger og behov har store variasjoner. Likevel har alle barn rett til å bli møtt på en anerkjennende måte. Valseth & Moe skriver i Sjøvik (2014) at en inkluderende barnehage har oppmerksomheten rettet mot møtet mellom barnet og samfunnet, og at dette er preget av respekt for mangfold, variasjoner og ulikheter (s. 354). Videre sier de at forskjellene skal verdsettes, fordi barn først og fremst er barn, med samme behov som alle andre uansett utfordringer. At noen barn har særlige behov betyr at de har mer behov for omfattende tilrettelegging enn vanlig for alderen (Sjøvik, 2014, s. 354).

At det ikke alltid er like enkelt å vite hvordan man skal ta fatt på utfordringene knyttet til barn som utagerer er forståelig. Barnehagehverdagen er preget av tidspress og mange barn som trenger tilstedeværende voksne. Barna som utagerer kan ofte ha vanskeligheter med å forstå sosiale situasjoner, og ofte havne i konflikter med både barn og voksne. Vi kan undre oss hvorfor disse barna utagerer, og lure på hva som er årsaken til det. Med denne oppgaven ønsker jeg å få frem hvilken betydning personalets holdninger og kompetanse har for om barn med utagerende atferd opplever mestring i hverdagen.

1.1. Bakgrunn for valg av tema

Temaet for denne bacheloroppgaven er barn med utagerende atferd. Barna som aldri sitter i ro, som løper rundt, skriker og ofte ødelegger leken eller ender i konflikt med andre. De såkalte «problembarna», som har en atferd som oppleves som lite hensiktsmessig, og som kan være krevende å vite hvordan en skal forholde seg til. Bakgrunnen for valg av tema er først og fremst en stor interesse for feltet. Dette er knyttet til egne erfaringer fra barndommen, samt erfaringer fra jobb og praksis. Selv har jeg fått diagnosen ADHD, og det vil nok i en grad påvirke hvordan jeg tar fatt på oppgaven. Jeg har alltid merket meg disse barna som har en atferd som ikke faller helt innenfor den sosialt aksepterte A4-normen. Barna som blir stemplet som et problem, som er krevende og utfordrende. Men er det barnet som er problemet, eller er det rammene rundt? Drugli (2013) legger frem at nå når rundt 90% av alle barn går i barnehage, har også barnehagen blitt en viktig arena for forebyggende arbeid (s. 159). Ved å iverksette tiltak i barnehagen kan man jobbe med barna i deres naturlige miljø sammen med flere relasjonspartnere, som bidrar til mange sosiale læringsmuligheter (Drugli, 2013, s. 159).

Disse barna trenger ofte det lille ekstra, en voksen som lytter til dem og ser gjennom atferden. Selv har jeg vært det barnet som utagerer i fullt sinn både mot voksne og barn, samtidig som jeg har sett dette hos barn både i jobb og praksis. Hvordan skal vi egentlig møte disse barna, og hvordan vil måten vi tilnærmer oss ha en betydning for om atferden forverres eller bedrer seg?

For å få svar på dette ville jeg tilegne meg kompetanse om barn med utagerende atferd. I denne oppgaven velger jeg å se vekk fra diagnosespekteret som kan ha betydning for atferden, og retter heller oppmerksomheten mot andre faktorer som kan ha betydning for om et barn viser utagerende atferd. Jeg har ofte lagt merke til ansatte som irettesetter og/eller kjefter på barna som utagerer, og at de i større grad har oppmerksomheten rettet mot den negative atferden som synes, og ikke på hvorfor barnet gjør som det gjør. Er det barnet som er problemet, eller er det rammene rundt? Har barnets sosiale kompetanse noe å si, og har personalets holdninger og kompetanse en betydning for om barn utagerer? Disse spørsmålene ønsker jeg å finne svar på.

1.2. Oppgavens formål og problemstilling

Fra starten av har formålet med oppgaven vært å finne ut hvordan personalet i barnehager jobber med barns som utagerer, og hvordan rammene rundt påvirker deres atferd.

Betydningen av personalets kompetanse og holdninger har vært sentralt, og det har også omgivelser rundt som kan påvirke atferden. Det som har vært viktig for meg har vært å nyansere blikket fra å se på barnet som problemet, over til å se på *hvorfor* barnet reagerer som det gjør. Etter mange år hvor jeg så på meg selv som problemet knyttet til mine utfordringer, har jeg heller gått inn i meg selv og spurt: *Hvorfor gjør jeg som jeg gjør?* Denne tankegangen har jeg overført til jobb og praksis når det gjelder barn med utagerende atferd. Barnet *er* ikke vanskelig, det *har* det vanskelig. Dermed har holdningene og kompetansen til personalet om utagerende atferd vært viktig for meg å ta tak i.

Problemstillingen ble dermed som følger:

«Hvilken betydning har personalets holdninger og kompetanse for om barn med utagerende atferd opplever mestring i hverdagen?»

For å svare på dette har jeg også formulert to forskningsspørsmål:

1. Kan personalets holdninger og kompetanse ha betydning for om barn viser utagerende atferd?
2. Hvilke forventninger har personalet til barnas atferd?

1.3. Avgrensning

Flere spennende temaer har dukket opp gjennom arbeidet med denne bacheloroppgaven. Jeg har derimot vært nødt til å ta noen valg angående hva som er tatt med, og hva jeg har måttet unnlate. Søkelyset har vært rettet mot det som var mest fremtredende i intervjuene som besvarer det problemstillingen tar for seg. I denne oppgaven retter jeg ikke oppmerksomheten mot diagnosespekteret som kan være årsak til atferden. Fokuset vil ligge på rammene rundt barnet, barnets kompetanse, samt holdninger og kompetansen til personalet og hvordan dette påvirker den utagerende atferden. Informantenes forståelse av begrepet utagerende atferd, hva det kan være uttrykk for og hvilke situasjoner det vises i er fremtredende i intervjuene. Hvordan holdninger og kompetanse påvirker dette blir også trukket inn, samt hvordan informantene mener de kan bidra til at disse barna opplever mestring. Til slutt trekkes det inn hvordan informantene arbeider for å støtte barn med utagerende atferd i hverdagen. Dette er noe av det som vil legge grunnlaget for denne oppgaven.

1.4. Oppgavens struktur og innhold

Det er fem kapitler i denne oppgaven, hvorav kapittel 1 er innledning med en redegjørelse for bakgrunnen for valg av tema og oppgavens formål og problemstilling. Avgrensningene som er gjort med tanke på oppgavens omfang blir reflektert over i dette kapitlet. I kapittel 2 vil relevant teori for oppgaven bli fremstilt. En redegjørelse av begrepet utagerende atferd, voksenrollens betydning, mestring og tiltak for å hjelpe disse barna vil bli presentert i dette kapitlet. I kapittel 3 beskrives valg av metode, samt beskrivelser av forarbeidet, gjennomføringen og analysearbeidet. Avslutningsvis i denne delen vil drøfting rundt metodekritikk og etiske retningslinjer presenteres. I kapittel 4 vil funnene fra de fire intervjuene bli presentert og drøftet i lys av teorien som er blitt presentert i kapittel 2. Til slutt vil oppgaven munne ut i avsluttende kommentarer og refleksjoner rundt temaet.

2. Teori

2.1. Utagerende atferd

Utagerende atferd kan være utfordrende å definere, da det er ulike oppfatninger av hva dette vil si, og ulike begreper for å beskrive det. Likevel sier atferden noe om hvordan den vanskelige atferden arter seg, at den ageres utover; den går utover andre (Endrerud, 2003, i Sollesnes, 2018, s. 45). Ifølge Bratterud & Emilsen (2013) kan barn med utagerende atferd slå, bite, klore og ødelegge ting, samt være konfliktsøkende (s. 155). Ofte har de vansker med konsentrasjonen, det å sitte i ro og delta i felles aktiviteter, samtidig som at vansker med relasjoner til barn og voksne også er vanlig, og kan føre til avvisning fra omgivelsene (Bratterud & Emilsen, 2013, s. 156). Barn som utagerer, vil framtre som hyperaktive, impulsive og til tider aggressive, og kan oppfattes som vanskelige, og har det ofte vanskelig både med seg selv og omgivelsene (Befring & Uthus, 2019, s. 505-506). Drugli (2013) bruker begrepet negativ atferd, og sier dette kommer til uttrykk gjennom trassatferd og sinne i forbindelse med vanskelige sosiale situasjoner med andre barn eller når barnet ikke får det som det vil (s. 136).

Begrepene går i hverandre, men kjennetegnet på alle er at det omhandler barn som reagerer på en negativ kroppslig måte. Utagerende atferd vil være begrepet som blir brukt i oppgaven, da det er det som er blitt brukt under intervjuene som er gjennomført.

2.1.1. Hvorfor utagerer noen barn?

Sollesnes (2018) sier at all atferd har en årsak, og at det kan være flere grunner til at barn utagerer (s. 52). Årsaken kan være kompleks og vanskelig å identifisere, og det er viktig å huske at alle mennesker er ulike, med ulike forutsetninger og utgangspunkt (Sollesnes, 2018, s. 52-55). Ifølge Barsøe (2010) kommer det frem at mange barn som utagerer, viser mangelfull sosial kompetanse (s. 26). Videre sier Barsøe (2010, s. 26) at manglende sosial kompetanse kan være grunnlaget for utageringen, siden de tilsynelatende har et begrenset utvalg av måter å uttrykke seg på. Det er barnehagens ansvar å tilrettelegge for at disse barna får utviklet sitt repertoar og vist andre sider ved seg selv. Betydningen av personalets forståelse for hva god sosial kompetanse er, og hvordan det utvikles, er viktig for at de skal kunne tilrettelegge hensiktsmessig for barna (Barsøe, 2010, s. 26).

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2017) nevner sosial kompetanse som en forutsetning for å fungere sammen med andre barn. Det omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill med andre (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 22). At barn med utagerende atferd ofte sliter med sosial kompetanse og samspill kan skyldes at de ikke har lært seg de nødvendige ferdighetene, eller at de av ulike grunner ikke har tatt dem i bruk (Ogden, 2016, s. 26). De strever ofte med sosiale relasjoner overfor både barn og voksne, og har vanligvis vansker med relasjoner til andre grunnet den negative atferden, og at de har dårlig sosial kompetanse (Drugli, 2013, s. 124-125).

Rammene rundt barnet er også en faktor for om barn viser utagerende atferd (Kinge, 2015, s. 51). Hvordan dagene er tilrettelagt, vil kunne påvirke atferden. En positiv kultur og et positivt miljø vil ofte redusere risikoen for at barn utøver mye negativ atferd i barnehagen, og hvordan vi møter barnet vil i stor grad kunne påvirke deres atferd (Drugli, 2013, s. 140). En påvirkning kan være bemanningen i barnehagen, og at det ofte kan være lett å stemple barnet som utagerende og vanskelig, i stedet for å se at det er rammene rundt barnet som er vanskelig, og at vi selv er medansvarlig og medvirkende for det som skjer (Kinge, 2015, s. 52). Ifølge Drugli & Lekhal (2018) evner en god omsorgsperson å tilpasse samspillet til barnet ved å ta hensyn til dets kapasitet og behov, og kan dermed bidra til å støtte barnet med selvregulering (s. 58). Videre skriver de at når barnet har en følelse som har intensitet i form av at den er for høy, eller for lav, så trenger det hjelp i å regulere sine følelser (Drugli & Lekhal, 2018, s. 58).

2.2. Voksenrollens betydning

Rammeplan for barnehagen (2017) presiserer at «å bidra til at alle barn som går i barnehage, får en god barndom preget av trivsel, vennskap og lek, er fundamentalt» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 8). Slik Kinge (2015) presenterer, så er betydningen av voksenrollen et viktig moment for om barn føler seg trygge i omgivelsene sine, og kan ha betydning for om barn utviser en utagerende atferd (s. 18). Våre holdninger og handlinger er direkte med på å påvirke det som skjer i barnet, og det som skjer mellom barnet og andre (Kinge, 2015, s. 18). Hvordan holdningene og kompetansen til personalet kan ha betydning for om barn utagerer vil nå bli redegjort.

2.2.1. Personalets holdninger og kompetanse

Personalets rolle har stor betydning for om barn viser utagerende atferd, og hvordan vi ser på voksenrollen vil også kunne påvirke hvordan barn opptrer rundt oss (Kinge, 2015, s. 18). Ofte opplever personalet at utagerende barn er utfordrende og vanskelige å forholde seg til. Kine (2015) skriver at når barn opptrer utfordrende, er det svært avgjørende hvordan vi som voksen i barnehagen opptrer, hvordan vi reagerer, og hvor vi har vår oppmerksomhet rettet (s. 18). Slik Drugli (2017) legger frem, er vi er barnas omsorgspersoner i barnehagen, og deres rollemodeller (s. 15). Vår betydning er dermed svært sentral for barn, og det er avgjørende for barns opplevelse av oss som gode rollemodeller at vi er klar over dette (Drugli, 2017, s. 15). Gjennom samspill med menneskene rundt oss, dannes og utvikles våre holdninger, og de blir kontinuerlig påvirket av erfaringene våre (Madland, 2013, s. 29). En endring av holdninger skjer først og fremst når vi faktisk er klar over de holdningene vi har. Vi kan forstå betydningen av en holdning som en mening, oppfatning eller innstilling en person har, og som sitter dypere enn en mening. Meninger kan lett endres, men de er ofte en del av holdningene våre (Madland, 2013, s. 30).

I henhold til det Drugli (2013) sier, så er det viktig å avklare forventninger en har til barns atferd (s. 155). Barn og voksne har et behov for å kjenne til hvilken positiv atferd som forventes, og klare og tydelige forventninger vil kunne redusere forekomsten av uønsket atferd. Barna vil stort sett ha et ønske om å forholde seg til dette så lenge forventningene er tydelige og rimelige (Drugli, 2013, s. 155). Det er mange barn som trenger nettopp dette; en voksenperson som tør å vise seg som den han eller hun er (Sollesnes, 2018, s. 118).

At de ansatte i barnehager skal ha kompetanse innenfor flere felt er naturlig i arbeidet de gjør, hvor kompetanse kan forstås som de samlede kunnskaper, ferdigheter, evner og holdninger som muliggjør utførelsen av funksjoner og oppgaver som står i tråd med definerte krav og mål (Gotvassli, 2013, s. 127). I følge Barsøe (2010) er rollen man har i barnehagen sentral, så det vil være av stor betydning at man har kompetanse i relasjoner, samspill og samhandling og om vanskelig atferd (s. 206). Det vil være flere situasjoner i barnehagen som vil oppleves vanskelig, og det er viktig at personalet legger frem situasjoner de synes er krevende, og hvilken kompetanse de mangler innenfor området. Det er viktig å styre vinklingen til at den handler om personalets kompetanse, og ikke hvor vanskelig barnet er (Barsøe, 2010, s. 206).

Slik Kinge (2015) trekker frem, er både holdningene og kompetansen vår med på å forsterke det som skjer i barnet, i tillegg til det som skjer mellom barnet og andre (s. 18). Barnets atferd blir ofte forsterket av de voksnes handlinger og uttrykk, mens andre ganger bidrar vi til å redusere følelsesuttrykket i situasjonen. Holdningene våre preger i stor grad hvordan vi som voksen i barnehagen er med på å påvirke atferden til barnet i en positiv eller negativ retning (Kinge, 2015, s. 18).

2.3. Mestring

Vedeler (2007) beskriver at mestring kan forstås som evnen vår til å takle de vanskelige situasjoner en møter (s. 22). Videre presiserer hun at det først og fremst er en prosess med vedvarende samspill mellom individ og miljø, og for det andre handler det om hvordan man håndterer problemene, og ikke om å være «mester». Det er ikke ethvert problem som kan mestres, men selv om man ikke mestrer det i den forstand å være «mester», så kan en lære å fungere med en vanskelighet uten at det skal bli et stort problem i ens liv (Vedeler, 2007, s. 22). Hvordan vi skal klare å håndtere de utfordringene man står overfor i ulike vansker, og hvilke ressurser en selv har, pluss omgivelsene og samfunnets ressurser, er det som blir spørsmålet (Vedeler, 2007, s. 22-23).

Livsmestring er også et begrep som har blitt mer brukt i seinere år, og Drugli & Lekhal (2018) legger frem at det handler om de positive kreftene i et barns liv, og det å imøtekomme barnas behov for trygghet, lek og mestring i hverdagen (s. 31). Videre skriver de at gjennom positive erfaringer sammen med nærværende voksne og andre barn, så bygges trivsel, robusthet og motstandsressurser. Men det handler også om å skjerme barn fra forhold som fratrer dem ressurser, som for eksempel negative relasjoner og mobbing (Drugli & Lekhal, 2018, s. 31).

2.4. Tiltak

De ansattes væremåte og tenkemåte har mye å si, og skaper en forutsetning for barns væremåte og tenkemåte. Hvordan kan vi skape gode rammer for barn og hvordan kan vi forstå barn og hjelpe dem når de har vanskeligheter med atferden? (Kinge, 2015, s. 65-66). I henhold til det Kinge (2015) sier, så må man først og fremst gå inn i seg selv og reflektere over vår væremåte og tenkemåte, samt holdninger vi har som kan føre til at barnet utagerer (s. 65). Deretter må man avverge og stoppe situasjoner hvor barn gjør utagerende handlinger, hvor vi gjør såkalte akuttiltak for å hindre en katastrofe. Dette gjør vi spontant ut ifra den kompetansen vi har, som da også er en viktig komponent for å kunne håndtere vanskelige situasjoner på en hensiktsmessig måte (Kinge, 2015, s. 66).

2.4.1. Relasjoner

Relasjonen mellom barn-voksen er barnehagens viktigste ressurs i arbeidet med å fremme psykisk helse og mestring, så for å kunne hjelpe barnet er det nødvendig med nære relasjoner (Drugli & Lekhal, 2018, s. 115). I disse relasjonene blir mye av barnas grunnleggende behov for nærhet og trygghet dekket, samtidig som det er her de lærer best og mange av deres motstandsressurser fremmes her. Kjennetegn på gode relasjoner er gjensidighet i samspillet og anerkjennelse av barnet som det er (Drugli & Lekhal, 2018, s. 115). Hva den enkelte voksne tenker, sier og gjør i samspill med barna har direkte påvirkning på deres livskvalitet og legger et grunnlag for deres videre utvikling (Drugli, 2017, s. 143). Videre skriver Drugli (2017) at positive relasjoner fører til trivsel for både barn og voksen, og vil gjøre at barnet viser mer positiv atferd i relasjoner (2017, s. 144-146).

I følge Drugli & Lekhal (2018), er en risikofaktor i barns liv negative relasjoner mellom barn og voksne, og kan i stor grad påvirke dets psykiske helse (s. 141). Videre sier de at hvis relasjoner mellom voksne og barn utvikler seg i en negativ retning, gjerne i form av stor avhengighet fra barnets side, lite nærhet eller høyt konfliktnivå, er det viktig at barnehagen avdekker slike relasjoner og jobber konsekvent med å endre den (s. 141). Det er et viktig arbeid allerede fra barna begynner i barnehagen, å arbeide mot å bygge gode relasjoner (Drugli & Lekhal, 2018, s. 141). Dermed er det viktig og betydningsfullt for barnet å ha en trygg tilknytning til minst én voksen (Barsøe, 2010, s. 116).

Lekegrupper er også en viktig arena i barns liv, hvor de skaper relasjoner i samspill med andre barn (Vedeler, 2007, s. 77). Videre presiserer Vedeler (2007) at for barn som utagerer kan dette ofte være krevende, da det kan være vanskelig for dem å få innpass i gruppen (s. 77). Barn som er fiendtlige og ubehagelige, kan fort få vanskeligheter med å få innpass i gruppen, da de ikke alltid er sosialt kompetente. Måter barn tilnærmer seg på som erfaringsmessig gjør det vanskelig for dem å bli med i leken, er at de er påtrengende, aggressive eller har en negativ atferd. Der barn sliter med å komme inn i grupper, er det barnehagens ansvar å tilrettelegge slik at de skal bli attraktive lekekamerater (Vedeler, 2007, s. 77-79).

2.4.2. Organisering av hverdagen

En av årsakene til at barn kan vise utagerende atferd, er organisering av hverdagen og lite forutsigbarhet (Drugli, 2017, s. 164). Dermed vil god organisering og gode rutiner skape gode rammer for positivt samspill, spesielt når de er tilpasset barnas behov slik at det er forutsigbarhet for barnet. En fast dagsrytme kan dermed være nyttig, da barna lettere kan orientere seg i forhold til hva som skal skje (Drugli, 2017, s. 164). At barnegruppen blir delt i smågrupper kan bidra til at de voksne klarer å følge opp alle barna og deres behov, og det vil igjen styrke barnets trygghet. For barn som sliter med utagerende atferd er det viktig at rammefaktorer som klare regler og rutiner, forutsigbarhet og tydelige overgangssituasjoner fungerer godt (Drugli, 2013, s. 174). Barn trenger å oppleve at hverdagen i barnehagen så langt det lar seg gjøre er forutsigbar (Barsøe, 2010, s. 120). En del av de utagerende barna kan ha stort behov for forutsigbarhet, da de kan ha vansker med å finne en god rytme, eller at livet deres har vært preget av kaos, noe som fører til at de behøver å kjenne seg trygge på hva de kan forvente seg. Likevel kan ikke alle dagene i barnehagen være like, så det er viktig å forberede barna som sliter med uforutsigbarhet på når det skjer et brudd i det barnet er vant med (Barsøe, 2010, s. 120-121).

3. Metode

3.1. Valg av metode og innsamlingsstrategi

I denne oppgaven brukes det kvalitativ metode som innsamlingsstrategi. Problemstillingen tok fatt på hvordan personalet arbeider for at barn med utagerende atferd skal oppleve mestring, og hvordan deres kompetanse og holdninger påvirker dette. Med tanke på at dette var det prosjektet skulle gå i dybden på, valgte jeg å undersøke ved å gjennomføre intervju. Intervjuene ble gjennomført med lydopptak, og ifølge Thagaard (2018) gir dette den mest fyldige informasjonen om dialogen mellom forsker og informant (s. 111-112). Opptaket gir oss mulighet til å høre hvordan intervjupersonen svarer på spørsmålene, hvordan de engasjerer seg, nøler eller tar pauser i løpet av intervjuet (s. 111-112).

Kvalitative tilnærminger har en målsetting om å oppnå forståelse av sosiale fenomener, hvor det er av stor betydning å kunne fortolke disse (Thagaard, 2013, s. 11, i Bergsland & Jæger, 2018, s. 67). Et intervju er en mellommenneskelig situasjon, altså en samtale mellom to parter om et tema av felles interesse (Bergsland & Jæger, 2018, s. 72). Barn med utagerende atferd er det oppgaven har til hensikt å få frem holdninger og kompetanse om, og da egner kvalitativ metode med intervju som innsamlingsstrategi seg.

3.2. Planlegging av datainnsamling

Før utarbeiding av intervjuguide fant sted, leste jeg meg opp på temaet for å få en større forståelse for hva jeg ønsket å undersøke. Dette ble gjort for å utforme spørsmål som var gode og relevante for problemstillingen. Det ble utarbeidet tjue spørsmål til intervjuet, og intervjuguiden var semistrukturert, som best vil beskrives som en samtale mellom forskeren og informanten, men der gangen i samtalen styres av forskeren (Bergsland & Jæger, 2018, s. 71). I en semistrukturert intervjuguide er temaene hovedsakelig fastlagt på forhånd, men vi bestemmer rekkefølgen underveis. Dette gjør det mulig å tilpasse seg det informanten forteller, og mulighet for å inkludere spørsmål om temaer vi ikke hadde planlagt på forhånd (Thaagard, 2018, s. 91).

Thaagard (2018) utdyper at adgang til felten handler om hvor intervjuet skal gjennomføres, og spørsmålet om hvor det skal utføres avhenger av om forskeren får adgang til det miljøet eller personer som er relevante for problemstillingen (s. 59). Da jeg tok kontakt med informantene, ble vi enige om hvor vi skulle gjennomføre intervjuet ut ifra deres ønsker. Første intervju fant sted på arbeidsplassen til informanten, og ble gjennomført på et lukket møterom. Det andre intervjuet ble gjennomført hjemme hos vedkommende, etter ønske fra informanten. Både tredje og fjerde intervju ble gjennomført når barnehager var stengt grunnet covid-19, hvor det ene ble gjennomført over telefon og det andre over e-post.

3.3. Utvalg av informanter

Ifølge Thaagard (2018) er strategisk utvelging ofte hensiktsmessig i kvalitative studier, siden en velger ut personer som har kvalifikasjoner som er strategiske i forhold til problemstillingen (s. 54). Strategisk utvelging baserer seg på en systematisk utvelging av personer som har de kunnskaper, egenskaper og kvalifikasjoner som er hensiktsmessig i forhold til problemstillingen (Thaagard, 2018, s. 55). Siden kvalitative studier ofte omhandler personlige temaer, kan det være en utfordring å finne informanter som er villig til å delta (Thaagard, 2018, s. 56). For å finne informanter ble to barnehager jeg hadde kjennskap til fra før av kontaktet, hvor jeg spurte om det var noen med kunnskap, erfaringer og interesse for barn med utagerende atferd som kunne ønske å stille til intervju. Her fikk jeg svar fra en assistent som har interesse for temaet, og en barnehagelærer som arbeider med enkeltbarn som har erfaring og kunnskap om problematikken. De to andre jeg intervjuet fikk jeg kontakt med gjennom en bekjent av meg, og gjennom at jeg tok kontakt med en forfatter som har skrevet om temaet og som henviste meg til en barnehage hvor hun visste det var interesse for temaet.

Dette var henholdsvis en barnehagelærer med stor interesse for temaet og en barnehagelærer som også er spesialpedagog med fordypning i sosiale og emosjonelle problemer.

3.4. Beskrivelse av gjennomføring

De tre første intervjuene ble tatt opp med lydopptaker, mens siste intervju ble sendt på e-post. Første intervju foregikk på arbeidsplassen til informanten, mens andre intervjuet ble gjennomført hjemme hos vedkommende. Det ble brukt lydopptaker under intervjuene, mens jeg i tillegg skrev ned notater for hånd. De to siste intervjuene gikk henholdsvis over e-post og telefon, grunnet covid-19 situasjonen. Informantene var imøtekommende og åpen, så gjennomførelsen av alle fire intervjuene gikk bra da interessen for temaet var stort. Underveis i intervjuene var det flere temaer og refleksjoner som dukket opp, som var interessant for min forståelse av informantenes holdninger om temaet. Som forsker var jeg imøtekommende, samtidig som jeg var åpen for refleksjoner rundt andre temaer som informantene dro frem.

Utfordringer knyttet til intervjuene som gikk over telefon og e-post var særlig pauser under telefonintervjuet som skapte usikkerhet fordi alt er basert på stemmen, noe som gjør at muligheten for å tolke kroppsspråket ikke var tilstede. Her var det viktig at jeg var tydelig og klar i tale, slik at informanten skulle få med seg hva jeg sa samtidig som jeg bekreftet det som ble sagt for å unngå misforståelser. Intervjuet over e-post ga meg ikke mulighet til å tolke kroppsspråket til informanten, noe som gjorde at muligheten for å stille oppfølgingsspørsmål ikke var like enkel som hvis jeg hadde møtt vedkommende ansikt til ansikt (Postholm, 2011, s. 70). Kroppsspråket er med på å forsterke budskapet informantene legger frem, og gir mulighet for å forstå og tolke hva informantene mener med det som blir sagt på en tydeligere måte enn når intervjuene går over telefon og e-post, samtidig som det gir bedre mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål rett etter for at de skal få utdype hva de mener (Postholm, 2011, s. 183). I etterkant stilte jeg spørsmål til informanten, hvor intervjuet gikk over e-post, for å få en utdypelse av de svarene som var gitt for å forstå tydeligere hva informanten mente.

3.5. Analysearbeid

I etterkant av de tre første intervjuene ble materialet transkribert fra lydopptaker. Poenget med å transkribere er å bevare mest mulig av det som skjedde i intervjusituasjonen (Dalland, 2017, s. 89). Etter transkriberingen var gjennomført, ble en grundig gjennomlesning av materialet gjort, for å bli kjent med innholdet. Dette var for å få en oversikt over hva de forskjellige informantene hadde snakket om, sånn at arbeidet med å kode transkripsjonene kunne finne sted. For å kode materialet, ble det brukt en temasentrert analyse, som betyr at en retter fokuset mot temaer som er representert i prosjektet (Thagaard, 2018, s. 171). Her ble hvert tema fra alle deltakerne analysert, og formålet var å gå i dybden på de enkelte temaene for å så sammenligne dette mellom alle deltakerne (Thagaard, 2018, s. 171). Etter dette var gjort, ble alle funnene fra hvert enkelt tema og fra alle informantene samlet, hvor det deretter ble systematisert ved å presentere funnene under hvert tema for å få en oversikt. Temaer som ble trukket ut fra teksten er utagerende atferd, personalets kompetanse og holdninger, sosial kompetanse, mestring, relasjoner og tiltak for å hjelpe barn med utagerende atferd.

3.6. Metodekritikk

Det er ingen metode som er feilfri, så det er viktig å være kritisk og kunne reflektere over egen metode og egne innsamlingsstrategier (Bergsland & Jæger, 2018, s. 80). Det er tre begrep som er relevant for evalueringen av det metodiske arbeidet; reliabilitet, validitet og generalisering. I kvalitative studier kan begrepet reliabilitet knyttes til spørsmålet om troverdighet. Utføres forskningen på en tillitsvekkende måte, hvor pålitelig er datamaterialet, hvordan samles det inn, hvordan bearbeides det og hvordan analyseres og tolkes det (Bergsland & Jæger, 2018, s. 80). For å styrke reliabiliteten hadde jeg på forhånd satt meg inn i relevant teori for å kunne stille gode spørsmål. I tillegg ble det brukt lydopptaker av god kvalitet, noe som er med på å styrke troverdigheten gjennom at jeg ordrett skrev ned hva informantene sa og spolte frem og tilbake for å ikke miste viktig informasjon.

Validitet kan forstås som gyldighet, og handler om hvor godt eller relevant dataene representerer det som skal undersøkes, og om resultatene er gyldige for det som er undersøkt (Bergsland & Jæger, 2018, s. 80). I dette prosjektet styrkes gyldigheten gjennom at jeg har lest meg godt opp på temaet, og sammenlignet teorien som er fremlagt med det informantene har formidlet. For å få med mest mulig ble det notert underveis under intervjuene, samtidig som det ble brukt lydopptaker som tok opp det som ble sagt. Samtidig kan gyldigheten være vanskelig å trekke frem, da dataene bare representerer informantenes egne erfaringer og tanker de har rundt hvordan man skal arbeide med barn med utagerende atferd.

Generalisering i kvalitative studier handler om overførbarhet. Selv om tolkningene er på grunnlag av bare en undersøkelse, kan den også gjelde i andre sammenhenger om det er stor sannsynlighet for at det kan ha betydning for flere i samfunnet (Bergsland & Jæger, 2018, s. 80). Det er en utfordring med generalisering av denne undersøkelsen, da jeg har få informanter med i prosjektet. Likevel kan studiet ha verdi for andre barnehageansatte som har utfordringer knyttet til barn som utagerer da prosjektet får frem tanker rundt hvordan man bør tilnærme oss disse barna.

3.7. Ethiske retningslinjer

Et viktig aspekt ved forskningsetikk, er behandlingen av personopplysninger. Ingen skal på noen måte føle seg krenket eller urettferdig fremstilt. Mitt etiske ansvar som forsker kan knyttes til tre hovedprinsipper: informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser (Bergsland & Jæger, 2018, s. 83).

Informert samtykke fører med seg et krav om at informantene informeres om undersøkelsens overordnede mål, at deres deltakelse er frivillig, og at de kan trekke seg når de måtte ønske (Bergsland & Jæger, 2018, s. 83). Alle fire informantene fikk tilsendt informasjons- og samtykkeskjema i forkant av intervjuene, hvor de ble informert om sine rettigheter i prosjektet (se vedlegg 1). To av informantene gav skriftlig samtykke, mens de to andre gav muntlig samtykke grunnet at intervjuet gikk over telefon og e-post. Alle informantene fikk også tilsendt intervjuguiden på forhånd (se vedlegg 2).

Konfidensialitet er et annet grunnprinsipp som tar for seg at man ikke offentliggjør personlige data som kan avsløre informantens identitet. Dermed må man bruke koder eller fiktive navn på informantene i bacheloroppgaven (Bergsland & Jæger, 2018, s. 85). I denne oppgaven har alle informantene fått fiktive navn for å holde deres identitet skjult. Det ene intervjuet gikk over e-post, og dokumentet er passord beskyttet for å hindre uvedkommende i å få tilgang. Informantene ble på forhånd informert om at det blir brukt lydopptaker under intervjuene, og da ble de også informert om at dataene blir anonymisert og slettet rett etter transkripsjonen er ferdig.

Konsekvenser av prosjektet bør vurderes med hensyn til om det kan skade informantene på noen måte. Konsekvensene kan imidlertid også handle om fordeler (Bergsland & Jæger, 2018, s. 85). I det første intervjuet var det positive tilbakemeldinger på valget om å rette oppmerksomheten mot personalets holdninger og kompetanse om utagerende atferd og den påvirkningen den kan ha. Informanten uttrykte at hun synes det var godt å få tilegnet seg ny kunnskap, og kunne ønske flere tok opp dette temaet.

4. Presentasjon av funn og drøfting

Det som har vært mest fremtredende under intervjuene, og som besvarer problemstillingen i størst grad som vil bli belyst i denne delen er informantenes forståelse av begrepet utagerende atferd, hva dette kan være uttrykk for, voksenrollens betydning, mestring og tiltak som kan hjelpe barn med utagerende atferd.

Nedenfor er en oversikt over informantenes utdanning og antall år i jobb.

Hvem	Utdanning	Antall år i jobb
Informant 1	Førskolelærer og spesialpedagog med fordypning i sosiale og emosjonelle vansker	30 år
Informant 2	Førskolelærer	8 år
Informant 3	Assistent	12 år
Informant 4	Barnehagelærer (jobber på enkeltbarn), to enkeltemner på master; spesialpedagogikk med vekt på tidlig barndom. Enkeltemnene: spesialpedagogikk som fag og felt og sårbarhet og resiliens	2 år

Fiktive navn på informantene:

Informant 1: Hanne

Informant 2: Cecilie

Informant 3: Dina

Informant 4: Eva

4.1. Utagerende atferd

I denne oppgaven rettes oppmerksomheten mot barn som har en utagerende atferd, og dermed er det naturlig å få en forståelse for hva dette betyr, og hva som kjennetegner et barn med slik atferd. For å få svar på dette, ble informantene spurt om hva de legger i begrepet utagerende atferd og hva som kjennetegner et utagerende barn, deres forståelse for hva atferden er uttrykk for og når det oppstår.

4.1.1. Informantenes forståelse av begrepet utagerende atferd

Forståelsen av begrepet utagerende atferd, og kjennetegn på et utagerende barn var hos informantene forstått som en type atferd som kunne knyttes til sinne og aggresjon. Indre impulser som barnet handler etter uten å tenke over hvordan det påvirker miljøet eller omgivelsene rundt ble også trukket inn. Videre sa de at dette er barn som strever med å samhandle med andre mennesker. Et barn som utagerer viser dette ofte gjennom slag, biting og er destruktiv mot andre barn, seg selv og omgivelsene rundt. Deres forståelse av begrepet utagerende atferd, samsvarer med det som Sollesnes (2018) trekker inn som utagerende atferd, en atferd som ageres utover; at den går utover andre (Endrerud, 2003, i Sollesnes, 2018, s. 35). Drugli (2013) nevner at barn som sliter med vanskelig atferd utviser mye trass gjennom slag, biting og sinne, som står i tråd med det informantene forstår som et utagerende barn (s. 136). Både sinne og aggressivitet blir trukket inn som kjennetegn, og barn som utagerer fremtrer ofte slik, og de har det ofte vanskelig med både seg selv og omgivelsene (Befring & Uthus, 2019, s. 505-506).

Hanne, Cecilie, Dina og Eva har noenlunde lik forståelse for hva utagerende atferd er, og hva som kjennetegner et barn som utagerer. Dina sier derimot at hun ikke har truffet mange utagerende barn, men heller barn som utfordrer. Hun sier:

Jeg har møtt noen utfordrende barn, men der du kan betegne dem som utagerende så har jeg kanskje bare møtt ett barn. Han var svært destruktiv både mot unger, voksne, omgivelser rundt og seg selv. Så på 12 år, så er ikke det så mange. Selvfølgelig har det vært utfordrende unger, men jeg kan ikke betegne dem som utagerende.

Terskelen for å sette stempelet «et utagerende barn» er høy hos informanten, ut ifra min tolkning av dette sitatet. Hun formidler at et barn som utagerer ofte er aggressiv mot seg selv og omgivelsene rundt, men at hun har møtt på mange av disse barna er ikke tilfellet. Men som hun selv også sa: «det kan hende min definisjon er kjemperomslig». Hva som skiller de som utfordrer, og de som er utagerende kan variere. Det kan handle om at barn som utagerer ofte

sliter i relasjoner med andre mennesker. Har barnet blitt møtt på en anstendig måte, og du har en god relasjon til barnet, så kan dette ha betydning for at barnet ikke utagerer. Sliter de i relasjoner med andre, kan dette føre til avvisning av omgivelsene (Bratterud & Emilsen, 2013, s. 155-156). Informantenes forståelse for begrepet, og hva som kjennetegner et utagerende barn er mye likt. Hvem som blir omtalt som et utagerende barn har med om de opplever at barnet bare utfordrer eller faktisk er utagerende. Det tror jeg handler om personlige erfaringer, holdninger og kompetanse som hver enkelt har, og at noen har en høyere terskel for å definere et barn som utagerende.

4.1.2. Hvorfor utagerer noen barn og hva er det uttrykk for?

At det er flere årsaker til at barn utagerer er en felles forståelse hos informantene, men alle er enig i at utagerende atferd ikke er synonymt med en diagnose. Som sagt er ikke diagnosespekteret det som belyses i denne oppgaven, selv om det kan være grunnen til at noen barn utagerer. For å få frem refleksjoner rundt deres forståelse for hvorfor noen barn utagerer, og hva det er uttrykk for, ble informantene spurt om dette.

Hva den utagerende atferden er uttrykk for kan være så mangt, og det kan ligge mye bak atferden som vi ikke forstår ved første øyekast. Hanne sier at «all atferd har jo en logikk». Ifølge Sollesnes (2018) har all atferd en årsak, som kan være kompleks og vanskelig å identifisere (s. 52). Konkrete eksempler som informantene trakk inn, var at barn utagerer når de mangler sosial kompetanse og samhandlingsferdigheter, når de sliter i relasjoner, har vansker med selvregulering og at rammene rundt barnet er vanskelig grunnet manglende forutsigbarhet og tilrettelegging av hverdagen. Hanne trekker inn at manglende sosial kompetanse kan være en årsak. Hvis det er en gruppe barn som leker sammen, og så har du en som ikke får dette til – da er det lett for å bare gå å slå noen i hodet med en bøtte, siden du ikke har ferdighetene til å kunne trikse deg inn i gruppen. Dette kan ses i sammenheng med det rammeplan for barnehagen (2017) nevner om at sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere sammen med andre. Dette omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill med andre (Kunnskapsdepartementet, s. 19). Som barnet i eksemplet viser, så har ikke det de ferdigheter, kunnskaper og holdninger som trengs for å kunne fungere godt sammen. Ifølge Barsøe (2010), så kommer det frem at mange barn som utagerer viser manglende sosial kompetanse. Dette kan ofte være grunnlaget for utageringen, siden barnet ofte har et begrenset utvalg av måter å uttrykke seg på (Barsøe, s. 26). Det kan også skyldes at de ikke har lært seg de nødvendige ferdighetene eller ikke har tatt dem i bruk (Ogden, 2016, s. 26).

Som Hanne i dette eksemplet trekker inn, så bruker barnet en tilnærming som ikke egner seg, i form av å slå. Det er derimot barnehagens ansvar å tilrettelegge for disse barna slik at de skal kunne utvikle sitt repertoar, samtidig som at det er av stor betydning at personalet vet hva god sosial kompetanse er og hvordan det utvikles (Barsøe, 2010, s. 26). At vi møter barnet på en anstendig måte, og evner å kunne tilrettelegge hverdagen for dem slik at de skal få oppleve mestring kan være en avgjørende faktor for om barn utagerer. Dermed kan vi se at holdningene og kompetansen vår kan være en påvirkningskraft for atferden til barnet, om vi ikke klarer å tilrettelegge for en god hverdag preget av mestring og glede.

Eva trekker inn at den utagerende atferden ofte kommer grunnet omgivelsene rundt barnet, at det er ulike arenaer å forholde seg til, og de må endre atferden ut fra de ulike omgivelsene de møter. At et barn ofte kan slite med å regulere seg, er noe atferden kan være et uttrykk for. Dermed trenger barn kompetente omsorgspersoner, som kan tilpasse samspillet til barnet ved å ta hensyn til dets kapasitet og behov, og dermed bidra til å støtte barnet med selvregulering. Barn trenger denne hjelpen når de har følelser som er intense i form av at de er for høye eller lave, for å kunne regulere seg ned (Drugli & Lekhal, 2018, s. 58). Andre ting atferden kan være uttrykk for, som informantene trekker inn, er vanskelige relasjoner som de strever med i forhold til andre barn og leker, samt overgangssituasjoner hvor endringer skjer.

Dina sier at barn ofte kan uttrykke en utagerende atferd når de har en relasjon til en leke, som et annet barn leker med. Dette kan handle om at de har problemer med å dele og har eiesyke til den leken. Dette forstår jeg som manglende samspillsferdigheter, da det viser seg at det ofte er i relasjon med andre at barnet sliter med å regulere atferden sin. Barn som strever med sosiale relasjoner, har ofte vansker med relasjoner grunnet den negative atferden, noe som ofte har bakgrunn i dårlig sosial kompetanse (Drugli, 2013, s. 124-125). At barn sliter med relasjoner til leker og andre barn og voksne kan ha bakgrunn i manglende sosial kompetanse, samtidig som det kan være rammene rundt barnet som gjør det vanskelig. Er det brudd i en aktivitet, hvor de ikke får forberedt seg, kan dette resultere i en negativ reaksjon fra barnet. Det kan være mange grunner til dette, men informantene trekker inn at manglende tilrettelegging av hverdagen og mye uforutsigbarhet kan påvirke barnets atferd. Drugli (2013) trekker inn at hvordan hverdagen er organisert, vil kunne påvirke barnets atferd, og hvis fokuset ligger på en positiv kultur og miljø vil det kunne redusere risikoen for at barn utøver mye negativ atferd (s. 140). Hanne trekker inn at det er viktig å lage et miljø om noe som er positivt, som du kan komme til hver dag, for da vil stressnivået til barna senke seg.

Forutsigbarhet er avgjørende, og vi kan se at organisering og tilrettelegging av hverdagen er en viktig faktor for barn.

Det er flere faktorer som bidrar til at noen barn utagerer, og hva det er uttrykk for kan være varierende. At barnet blir møtt med holdninger og forventninger som er urealistiske, vil kunne påvirke deres atferd. Blir barnet møtt med en dårlig tilrettelagt hverdag, uten hjelp til å regulere seg selv, manglende tilrettelegging for å utvikle sosial kompetanse og manglende organisering av hverdagen, vil dette kunne påvirke om barna opplever mestring. Som Cecilie selv sa: «[...] fordi du får ikke til å møte det behovet innenfor de rammene du har i dag, og da er det barnet som får stemplet når det egentlig er rammene rundt barnet som ikke er god nok.» Det er dermed viktig å flytte fokuset fra å se barnet som vanskelig, til å se hvordan rammene rundt barnet kan prege atferden. Samtidig som vi må se oss selv i et perspektiv, i forhold til at vi kan være medansvarlig og medvirkende for det som skjer (Kinge, 2015, s. 52).

4.2. Voksenrollens betydning

Voksenrollen har stor betydning for om barn føler seg trygge i omgivelsene sine (Kinge, 2015, s. 18). Rammeplan for barnehagen (2017) presiserer at «å bidra til at alle barn som går i barnehage, får en god barndom preget av trivsel, vennskap og lek, er fundamentalt» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 8). For å få en forståelse av betydningen av informantenes rolle, og for å besvare problemstillingen, ble informantene spurt om hvordan de tror deres kompetanse og holdninger kan ha betydning for om barn utagerer. I tillegg ble de spurt om hvilke forventninger de har til barns atferd. Begge spørsmålene er førende for problemstillingen min, da dette er forskningsspørsmålene som ble utarbeidet for å besvare den.

4.2.1. Personalets holdninger, kompetanse og forventninger

For mange barn vil holdningene, kompetansen og forventningene til personalet ha en betydning for om de utagerer. Det vil jeg ta for meg i dette kapitlet, særlig med tanke på at barn trenger en voksenperson som tør å vise hvem de faktisk er (Sollesnes, 2018, s. 118).

Hanne poengterer at: «Jeg tror det har alt å si hvordan jeg oppfører meg. Jeg skal jo ikke møte barnet med aggresjon og bli forbanna på barnet som er sint. Jeg må jo prøve å forstå».

Dette kan ses i sammenheng med Kinge (2015) sin forståelse av våre holdninger og handlinger, hvor hun presiserer at disse er direkte med på å påvirke det som skjer i barnet, og det som skjer mellom barnet og andre (Kinge, 2015, s. 18).

Personalet sin rolle har stor betydning for om barn utagerer, og hvordan vi oppfatter voksenrollen vil kunne påvirke hvordan barn opptrer rundt oss. Dina sier at vi skal være deres rollemodeller, og hvis et barn er frustrert og mangler verktøy til å håndtere frustrasjonen sin, og dermed utagerer, så hjelper det ikke barnet å finne riktige verktøy om det blir møtt med sinne. Atferden vår skal jo være veiledende for barnet om hvordan vi samhandler med andre. Kinge (2015) skriver at når barn opptrer utfordrende, er det svært avgjørende hvordan vi som voksen i barnehagen opptrer, hvordan vi reagerer, og hvor vi har vår oppmerksomhet rettet (s. 18). Vi er barnas omsorgspersoner i barnehagen, og deres rollemodeller. Vår betydning er dermed svært sentral for barn, og det er avgjørende for barns opplevelse av oss som gode rollemodeller at vi er klar over dette.

Holdningene vi har i forhold til vår rolle, og hvordan vi møter barn, tror jeg vil ha en betydning for om barn utagerer eller ikke, og om de opplever mestring. Cecilie nevner at hun ikke kan fordra når en voksen står i en situasjon hvor barn utagerer i sinne, og så trekker de seg ut og ber en kollega ta over fordi de ikke mestrer det. Hun spør seg hvilke signaler dette vil gi barnet.

«Hvis den voksne ikke mestrer å stå i det med barnet, hvordan skal barnet lære seg å takle de følelsene selv om ikke en gang den voksne mestrer å stå i det med dem?»

Dette forstår jeg som holdninger informantene har. En holdning om at du skal møte barnet i den situasjonen det står i, og at du ikke skal trekke deg ut fordi du ikke mestrer det. Da må man heller be om støtte. En endring av holdning kan derimot være krevende, da dette er noe som ofte sitter dypere enn en mening. En holdning kan forstås som en oppfatning eller innstilling en person har (Madland, 2013, s. 29-30).

Våre holdninger og kompetanse preger arbeidet vi gjør, og det er viktig at vi evner å gå inn i oss selv og se hvordan vi kan være en faktor for om barn utagerer. Dina sier at det er en fordel å forstå hvorfor barnet reagerer slik det gjør, og at en trenger økt kunnskap om det barnet har vanskeligheter med i samhandling med andre, for da kan du tilrettelegge deretter. Hvis du ikke vet, vil barnet ha flere utbrudd, og manglende kompetanse hos de ansatte om det barnet sliter med kan være ødeleggende for barnet utdyper hun.

Dette samsvarer med det Gotvassli (2013) sier om at de ansatte skal ha kompetanse innenfor flere felt i barnehagen. Kompetanse er de kunnskaper, ferdigheter, evner og holdninger som gjør det mulig å kunne utføre oppgaver som samsvarer med definerte krav og mål (Gotvassli, 2013, s. 127). Eva sier hvis vi møter vi et barn uten forståelse og tilrettelegging av vanskene over tid, så kan det føre til stress og fortvilelse. Voksnes holdninger og kompetanse påvirker barns atferd, og har man gode holdninger så vil kompetansen komme gjennom at du ønsker å skaffe deg mer informasjon.

I tillegg trekker informantene inn at forventninger til barns atferd kan være ødeleggende for barna, og at de ikke har en forventning om hvordan barna skal oppføre seg. Fokuset deres ligger heller på hvordan man møter barnet, og at barna faktisk oppfører seg så lenge de blir møtt på en anstendig måte. Våre forventninger kan ha bakgrunn fra holdninger vi har, og om vi forventer at et barn skal utagere vil dette ofte bli utfallet også. Men det som likevel er viktig er at både barn og voksne må kjenne til hvilken positiv atferd som forventes. At informantene ikke har forventninger til atferden til barna kan være positivt forstått som at man ikke forventer at de skal utagere, men det vil likevel være viktig å ha klare og uttalte forventninger til atferden deres da dette kan redusere forekomsten av uønsket atferd. Er det tydelige og rimelige forventninger, vil de fleste barn ha et ønske om å forholde seg til det (Drugli, 2013, s. 155).

Dina, Hanne, Cecilie og Eva har alle en forståelse for at deres kompetanse, holdninger og forventninger kan påvirke barns atferd, og bidra til om barna opplever mestring eller ikke. Forventer man at barn skal utagere, så vil de naturligvis gjøre det, for de speiler seg i hva oppfatning du har av dem. Møter vi barnet med sinne, og oppfører oss på en måte som ikke bidrar til at barnet kan tilegne seg gode verktøy for å håndtere følelsene sine, så kan vi bidra til å forsterke barnets atferd negativt. Våre handlinger og uttrykk vil være førende for dette. Holdningene er det som preger den utagerende atferden mest ifølge informantene, og at med holdningsarbeid vil personalet tilegne seg mer kompetanse. Det å styre vinklingen til at den handler om personalets kompetanse, og ikke hvor vanskelig barnet er, oppfattes som viktig ifølge informantene (Barsøe, 2010, s. 206). For holdningene våre kan i stor grad prege atferden til barnet i en positiv eller negativ retning (Kinge, 2015, s. 18).

4.3. Mestring

Da informantene ble spurt om hva de legger i ordet livsmestring, la de frem at dette handler om hvordan en kan mestre livet sitt ut ifra de forutsetninger og behov hvert individ har. Det å oppleve mestring i livet sitt, og få tilstrekkelig mengde utfordring og tilstrekkelig mengde støtte er avgjørende for om barn opplever mestring ifølge informantene. Cecilie sier at det handler om å finne de ferdighetene, eller metodene for å håndtere vanskelige situasjoner en møter, for å ha det greit inni seg. Dette står i tråd med det Vedeler (2007) beskriver som mestring. At det kan forstås som evnen vår til å takle de vanskelige situasjonene en møter, og at det handler om hvordan man håndterer problemene, og ikke om å være «mester» (s. 22). Hanne trekker inn at vi gjør dem en bjørnetjeneste om vi tar fra barna oppturer og nedturer. At vi skal beskytte dem fra faktorer som kan prege deres liv i negativ retning, er viktig. Men barna må møte utfordringer for å kunne lære seg å håndtere det. På den måten kan de oppleve mestring. Dette handler mye om at man skal lære seg å klare å håndtere de utfordringene man står overfor i ulike vansker, og at spørsmålet er hvilke ressurser du selv har, pluss det omgivelsene og samfunnet kan bidra med (Vedeler, 2007, s. 23). Dette kan forstås som at barnehagen skal være en arena som skal være både trygt og utfordrende, slik at barna får prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og vennskap. Barnehagen er en viktig ressurs for barna, da vi skal være deres omsorgspersoner og bidra til positive erfaringer sammen med barna for å bygge trivsel, robusthet og motstandsressurser (Drugli & Lekhal, 2018, s. 31).

For å bidra til at barn med utagerende atferd opplever livsmestring og mestring i hverdagen, sier Dina at det skjer på omtrent samme måte som med andre barn, men at noen kanskje trenger litt flere rammer og mer forutsigbarhet. Eva trekker inn at barn trenger å støttes i å mestre motgang, håndtere utfordringer og bli kjent med egne og andres følelser, og at dette er noe som skjer gjennom en tydelig struktur i hverdagen som bidrar til forutsigbarhet og trygghet. Drugli & Lekhal (2018) sier at dette er noe som skjer gjennom positive erfaringer, men at det også handler om å skjerme barn fra forhold som fratir dem ressurser, som for eksempel mobbing og negative relasjoner (s. 31). Slik jeg forstår informantene, er arbeidet med livsmestring og mestring noe som kontinuerlig skjer i arbeidet i barnehagen, og at det handler om hvordan vi tilrettelegger slik at barna opplever dette.

4.4. Tiltak for å hjelpe barn med utagerende atferd

Arbeidet med å bygge gode og trygge relasjoner er noe informantene trekker inn som det viktigste man kan gjøre når man skal hjelpe barn som utagerer. At de har en voksen som de er trygg på, og at rammene rundt dem er forutsigbare og positive er viktig for barnets atferd og mestring. En annen viktig faktor, er organisering av hverdagen. At det er trygge rammer, positivt miljø og forutsigbarhet for å trygge barna i deres omgivelser. Måten de ansatte tenker og deres væremåte, har betydning for dette. Kinge (2015) sier at det første vi må gjøre er å kunne reflektere over dette, pluss de holdninger vi har. Men at vi også bruker kompetansen vi har, og gjør akuttiltak for å hindre en katastrofe, er avgjørende (Kinge, 2015, s. 65-66).

4.4.1. Relasjoner

Ifølge informantene er det viktigste man kan gjøre for å støtte barn som utagerer å ha gode relasjoner til dem. At de har en trygg voksen, som de kan støtte seg på når omgivelsene rundt dem blir for vanskelig å forholde seg til. Cecilie sier:

«For min del, det å kjenne de, det er alfa omega. For da klarer jeg på en måte å holde den roen, fordi jeg vet. Det er ikke det at jeg forventer at det skal komme, men det er bare at jeg kjenner deg, vi vet hvor vi har hverandre, vi vet hvilke følelser som kan komme, og vi vet akkurat hvordan vi skal møte deg for å finne roen igjen, og at du skal klare å regulere deg ned.»

Sitatet beskriver hvor viktig det faktisk er å kjenne barnet, og hvordan en god relasjon kan støtte barnet i vanskelige situasjoner. Har barnet vansker med atferden sin, og ikke får hjelp til å regulere seg ned fra en trygg kjernevoksen, vil dette kunne føre til vanskelige situasjoner, manglende mestringsfølelse og enda mer utagering. Drugli & Lekhal (2018) trekker inn at barn-voksen relasjonen er barnehagens viktigste ressurs for å fremme psykisk helse og omsorg. Så for å faktisk kunne hjelpe de, så er gode og nære relasjoner helt nødvendig (s. 115). Dette er noe alle informantene trekker inn, at alle barn bør ha en trygg voksen som de har en god relasjon til. For det er i relasjoner at barns grunnleggende behov for nærhet og trygghet blir dekket (Drugli & Lekhal, 2018, s. 115).

Hele veien handler det om relasjoner, har man ikke god relasjon til barna, vil ikke all verdens kompetanse hjelpe i arbeidet med barn som utagerer. Klart skal du ha noe i ryggsekken, sier Cecilie, men løsningen blir til i samarbeid med barnet. Preges relasjonen av gjensidighet i samspill og anerkjennelse av barnet, har man en god relasjon til barnet (Drugli & Lekhal, 2018, s. 115). Dermed kan vi se at det er betydningsfullt for barn å ha minst en voksen de er trygg på (Barsøe, 2010, s. 116).

Eva trekker inn utfordringer som dukker opp i relasjoner, siden hun jobber på enkeltbarn. Hun trekker inn at hun har erfaringer hvor personalet har kompetansen, men at holdningene til barnet og dets vansker er svært dårlig. Hun sier: «Jeg som arbeider tett på enkeltbarn merker at man ofte blir stående alene i arbeidet med barnet. Utfordringen er at barnet ikke får den oppfølgingen det skal ha og at barnet blir veldig knyttet til meg som nærpersion». At alle barn bør ha en voksen de er trygg på, som er deres kjernevoksen, er viktig. Men likevel kan vi se at hvis dette gjelder ansatte som jobber på enkeltbarn, kan det gjøre det vanskelig for barnet å skape gode relasjoner til de andre voksne. Særlig når de voksnes holdninger og kompetanse ikke strekker til. Relasjonen kan gjerne være god mellom den voksne og barnet, men det kan være krevende da man står alene i arbeidet, og barnet utvikler stor avhengighet. Dette kan ha en negativ virkning, og det er viktig at barnehagen jobber konsekvent med å endre dette. Da kan man se at det alt i alt vil handle om at hele personalet bør ha gode holdninger for å kunne møte dette barnet, sånn at en slipper å stå alene i det (Drugli & Lekhal, 2018, s. 141).

Dette trekker også Dina inn som viktig. Hun sier at hun ikke ser nødvendigheten av å trekke et barn ut av en gruppe for at det skal være med en ekstra voksen så lenge barnet ikke er spesielt utrygt. Gode relasjoner trenger barn både til voksne og andre barn, så hun sier at hvis et barn trenger å bli trukket ut av gruppen for å få individrettet hjelp, i stedet for at spesialpedagogen går inn og møter barnet i gruppen, så må barnet faktisk ikke ha noe kompetanse for relasjon i noen grad. Det eneste man kan gjøre er å bygge en relasjon med den voksne, om du tar dem ut av barnegruppa. For i lekegrupper får barn skape relasjoner i samspill med andre. Dette kan være krevende for dem, og det er dermed viktig at voksne kan veilede dem i leken. Informantene sier at det beste arbeidet er å dele i smågrupper, hvor barn som sliter kan få mulighet til å finne roen og tryggheten i lek og relasjoner med andre barn i mindre grupper. Ofte er dette krevende for de, da disse barna erfaringsmessig tilnærmer seg lekegrupper på en påtrengende eller aggressiv måte. Dermed er det viktig å tilrettelegge for at disse barna blir attraktive lekekamerater, noe informantene mener er svært viktig (Vedeler, 2007, s. 77-79).

4.4.2. Organisering av hverdagen

Informantene trekker inn at de opplever at mange barn som utagerer, gjør dette i overgangssituasjoner, aktiviteter som må avsluttes uten at de er klar for det og spontane endringer de ikke er forberedt på. Her trekker de spesielt inn at det å forberede kanskje er det viktigste man gjør. Hver dag kan ikke være like forutsigbar, men vi kan likevel hindre store, vanskelige situasjoner ved å forberede barnet på hva som skal skje. For en av årsakene til at barn utagerer, ifølge Drugli (2017), er organisering av hverdagen og lite forutsigbarhet (s. 164). Det er viktig med god organisering og gode rammer, særlig med tanke på å tilpasse barnas behov slik at det blir forutsigbart. Bruk av dagtavle, fast dagsrytme og faste aktiviteter kan dermed gjøre det lettere for barna å orientere seg om hva som skal skje (Drugli, 2017, s. 164).

I tillegg trekker Dina og Cecilie inn at å dele barn i smågrupper skaper mer trygghet og forutsigbarhet, noe som stemmer overens med det Drugli (2013) sier at vil kunne gjøre det enklere for voksne å følge med på alle barna og deres behov (s. 174). For barn som sliter med utagerende atferd, så er det viktig at rammefaktorer som klare regler og rutiner, forutsigbarhet og tydelige overgangssituasjoner fungerer godt (Drugli, 2013, s. 174). Naturligvis vil det ikke alltid kunne være like forutsigbart, men det er her igjen informantene trekker inn at man må forberede barnet, for det kan avverge mange situasjoner. På den måten kan personalet også tilrettelegge for at disse barna opplever mestring i hverdagen. Barsøe (2010) presiserer at alle dager ikke er like, så det er viktig å forberede barna som sliter med uforutsigbarhet på endringer som skal skje (s. 120-121).

5. Avslutning

Med denne oppgaven har jeg ønsket å få en forståelse for hvordan personalets holdninger og kompetanse kan ha betydning for om barn med utagerende atferd opplever mestring i hverdagen. Informantene hadde noenlunde lik forståelse og synspunkter på hvor stor betydning personalets holdninger og kompetanse faktisk har for arbeidet med barn som utagerer.

I denne bacheloroppgaven har hovedfokuset vært å gå i dybden på hva informantenes kjerneverdier er, for å få frem deres forventninger, holdninger og kompetanse. Informantene trekker særlig frem betydningen av relasjoner, at alle barn bør ha minst en trygg voksen, samtidig som at det er våre holdninger som er den avgjørende faktoren om barn blir møtt på en god måte. I funnene fra intervjuene kommer særlig betydningen av holdninger frem, og at dette er noe som preger alt arbeid en gjør. Holdningsarbeid vil kunne være den mest nyttige måten å endre en dårlig kultur på, og som ene informanten sa så kan kompetansen være god, men om holdningene ikke er gode, så har det lite å si. Særlig fremtredende i funnene er hvordan barna blir møtt, og hvilke forventninger personalet har gjeldende barns atferd. Forventer man at et barn skal utagere, vil det ofte gjøre det, da barn speiler seg i den oppfatningen vi har av dem.

I oppgaven er det lagt frem hvordan informantene oppfatter sin rolle og betydningen de har for barn i barnehagen, hvordan de arbeider for at barn med utagerende atferd skal oppleve mestring og tiltak som er viktig for å kunne skape en god og trygg hverdag for disse barna. Ut ifra funnene kommer viktigheten og betydningen av personalets holdninger, kompetanse og forventninger til barns atferd frem, og at dette i stor grad kan påvirke til å bedre eller forverre atferden hos barn som utagerer. Informantenes forståelse for at dette kan påvirke mestringsfølelsen og den utagerende atferden hos barn med denne utfordringen er gjennomgående, og har gitt meg en indikasjon om at dette er noe som preger barns hverdag. Om barn ikke blir møtt på en anstendig måte, med den respekten og den omsorgen de trenger, vil dette kunne styrke den utagerende atferden. Slik jeg har forstått gjennom intervjuene og funnene så har holdningene og kompetansen til personalet en stor betydning for om barn med utagerende atferd opplever mestring. Forventer man at et barn skal utagere, og viser dårlige holdninger ovenfor barnet, vil dette bidra til at barnets opplevelse av mestring forsvinner og atferden forverres.

Antall informanter i studien er en begrensning som er avgjørende for oppgaven, da jeg bare har intervjuet fire stykker. At oppgaven ikke tar for seg flere informanter, og et større spekter av fagpersoner innenfor temaet er faktorer som også preger studien, da det er et stort spekter av meninger, tanker og kunnskap om temaet. Likevel gir oppgaven en forståelse av viktigheten av personalets holdninger, kompetanse og forventninger gjeldene barn med utagerende atferd. I videre undersøkelse hadde det vært interessant å intervju flere personer innenfor barnehagefeltet, for å få større forståelse for hva som kan påvirke barns atferd, og om synet på at holdninger og kompetanse kan være medvirkende for mestringsfølelsen til barn med utagerende atferd er noe flere mener. Flere undersøkelser rundt temaet vil kunne bidratt til å styrke reliabiliteten, validiteten og generalisering av oppgaven min.

Det er en stor verdi å kunne reflektere over vår egen rolle som barnehagelærer, og hvordan vi faktisk jobber og møter barn som har det vanskelig. På den måten kan man få en forståelse for hvordan holdninger og kompetanse kan bidra til om barn som utagerer opplever mestring. Barnehagelærerprofesjonen er stadig i endring, og at vi har oppmerksomheten rettet mot kompetanseheving og holdningsarbeid kan være avgjørende for hvordan barn som har det vanskelig blir møtt. Bacheloroppgaven har gitt meg en større interesse for barn med utagerende atferd, og den betydningen personalet har for disse barna. For meg har det blitt tydelig at endringen først og fremst må skje hos den voksne, for at vi skal kunne hjelpe barnet, da det ikke finnes vanskelige barn, bare barn som har det vanskelig.

6. Referanseliste

Barsøe, L. (2016). *Ville og stille barn – veier ut av låste atferdsmønstre*. Oslo:

Kommuneforlaget.

Befring, E. & Uthus, M. (2019). Sosialt og emosjonelt sårbare barn og unge – utfordringer og

muligheter. I Befring, E., Næss, K. A. & Tangen, R. (2019). *Spesialpedagogikk (s. 505-506)*. Oslo: Cappelen Damm AS.

Bergsland, M. D. & Jæger, H. (red.). (2018). *Bacheloroppgaven i*

barnehagelærerutdanningen. Oslo: Cappelen Damm AS.

Bratterud, Å. & Emilsen, K. (2013). *Dørstokkmila. Barnehagens vei fra magefølelse til*

melding. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Drugli, M. B. (2013). *Atferdsvansker hos barn. Evidensbasert kunnskap og praksis*. Oslo:

Cappelen Damm AS.

Drugli, M. B. (2017). *Liten i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm AS.

Drugli, M. B. & Lekhal, R. (2018). *Livsmestring og psykisk helse*. Oslo: Cappelen Damm AS.

Gotvassli, K. Å. (2013). *Boka om ledelse i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kinge, E. (2015). *Utfordrende atferd i barnehagen*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Madland, A. (2013). *Betydningen av hele meg. Om handlinger, holdninger og verdier hos de*

voksne i barnehagen. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Ogden, T. (2016). *Sosial kompetanse og problematferd blant barn og unge*. Oslo: Gyldendal

Norsk Forlag AS.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og*

oppgaver. Lastet ned fra:

<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Moe, M. & Valseth, M. L. (2014). En barnehage for alle – med inkludering som overordnet

mål. I Sjøvik, P. (red.). (2014). *En barnehage for alle. Spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen* (s. 354). Oslo: Universitetsforlaget.

Postholm, M. B. (2011). *Kvalitativ metode – en innføring med fokus på fenomenologi,*

etnografi og kasusstudier. Oslo: Universitetsforlaget.

Rettighetsslottet. *Redd barna*. Lastet ned fra:

[file:///C:/Users/theas/Downloads/RB_sanghefte_rettighetsslottet%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/theas/Downloads/RB_sanghefte_rettighetsslottet%20(2).pdf)

Sollesnes, T. (2018). *Vellykket arbeid med vanskelig atferd*. Oslo: Cappelen Damm AS.

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse*. (5.utg.). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad

& Bjørke AS.

Vedeler, L. (2007). *Sosial mestring i barnegrupper*. Oslo: Universitetsforlaget.

7. Vedlegg

7.1. Vedlegg 1: Informasjons- og samtykkeskjema

Hei. Mitt navn er Thea Fitje Schaathun, og jeg er student ved Dronning Mauds Minne Høgskole. Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å rette oppmerksomheten mot betydningen av personalets holdninger og kompetanse om atferdsvansker hos barn med utagerende atferd. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg. Jeg setter stor pris på ditt bidrag i bachelorprosjektet mitt, og dine tanker, kunnskap og erfaringer vil være av stor betydning for mitt prosjekt.

Formål

Prosjektet går ut på å kartlegge og finne ut hvordan personalets holdninger og kompetanse kan ha betydning for om barn med utagerende atferd opplever mestring i hverdagen. I tillegg kommer en del av oppmerksomheten til å rette seg mot hvordan holdningene og kompetansen til personalet kan ha betydning for om noen barn viser utagerende atferd, og hvilke forventninger personalet har til barnas atferd.

Undersøkelsene dreier seg om fire dybdeintervju av tre barnehagelærere og en assistent. Intervjuene vil ta sted i ulike barnehager i landet, så informantene har ingen kjennskap til hverandre.

Problemstillingen min er:

Hvilken betydning har personalets holdninger og kompetanse for om barn med utagerende atferd opplever mestring i hverdagen?

Forskningsspørsmål:

1. Kan personalets holdninger og kompetanse ha betydning for om barn viser utagerende atferd?
2. Hvilke forventninger har personalet til barnas atferd i barnehagen?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du er med på et dybdeintervju, med en delvis strukturert tilnærming. Intervjuet vil ta alt i fra 45-60 minutter, alt ettersom hvor mye det blir snakket. Det vil bli tatt lydopptak av intervjuet, og intervjuperson kan bestemme tid og sted for intervjuet. Etter samtalen kommer jeg til å transkribere intervjuet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg
- Få rettet personopplysninger om deg
- Få slettet personopplysninger om deg
- Få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- Å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrevet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er kun jeg og mine to veiledere som vil ha tilgang til lydopptaket. For at ingen uvedkommende skal få tilgang til personopplysningene på opptaket, kommer jeg til å transkribere intervjuet så raskt som mulig rett etter intervjuet er gjennomført, samt deretter slette det fra lydopptaker. I prosjektet kommer jeg ikke til å nevne navn eller andre personidentifiserende opplysninger, og informantene vil bli anonymisert gjennom fiktive navn i oppgaven.

Jeg kommer ikke til å overføre lydfilen til min PC, i stedet kommer jeg til å direkte transkribere av fra det jeg hører på selve opptakeren. Lydopptakeren som blir brukt blir lånt fra biblioteket på DMMH, som er i tråd med de etiske retningslinjene til NSD.

Jeg kommer til å transkribere alt som blir sagt, med unntak av personopplysninger som kan gjøre informanten gjenkjent. Dette gjøres for å ikke glemme noe av det som blir sagt.

Hva skjer med opplysningene dine når jeg/vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 6. mai 2020. Alle personopplysninger vil bli slettet innen prosjektslutt. På oppdrag fra Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til bachelorprosjektet, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning ved. Børge Moe, telefon: 735 68 384, e-post bmo@dmmh.no og Sobh Chahboun, telefon: 735 68 348, e-post sch@dmmh.no

Student: Thea Fitje Schaathun, telefon: 984 09 400, e-post thea.schaathun@gmail.com

Vårt personvernombud: Hans Christian Ristad, Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Student

Børge Moe

Thea Fitje Schaathun

Sobh Chahboun

Samtykkeerklæring

Samtykke kan innhentes skriftlig (herunder elektronisk) eller muntlig. NB! Studenten må kunne dokumentere for veileder at du har gitt informasjon og innhentet samtykke fra de du registrerer opplysninger om. Vi anbefaler skriftlig informasjon og skriftlig samtykke som en hovedregel.

Hvis foreldre/verge samtykker på vegne av barn eller andre uten samtykkekompetanse, må du innhente tillatelse fra foreldene.

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Det finnes ikke vanskelige barn, bare barn som har det vanskelig», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 6.5.2020

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

7.2. Vedlegg 2: Intervjuguide

Tema 1: Utagerende atferd

Tema

Utagerende atferd hos barn

Problemstilling

Hvilken betydning har personalets holdninger og kompetanse for om barn med utagerende atferd opplever mestring i hverdagen?

Forskningsspørsmål

1. Kan personalets holdninger og kompetanse om atferdsvansker ha betydning for om barn viser en utagerende atferd?
2. Hvilke forventninger har personalet til barnas atferd i barnehagen?

Informasjon til informant

I intervjuet ønsker jeg å få i gang en refleksjon rundt temaet atferdsvansker, og da særlig med vekt på barn med utagerende atferd. Jeg ønsker gjerne egne erfaringer og tanker rundt temaet, som kan bidra til en bedre forståelse for hvordan problematikken arbeides med, og blir forstått hos intervjupersonen.

Del 1: Informasjon om informant og barnehagen

1. Hvilken stillingstittel har du?
2. Hvor lenge har du jobbet i barnehage?
3. Hvilken utdanning har du?
4. Hvilken aldersgruppe jobber du med, og hva er antall barn på avdelingen?
5. Hvor mange barn er det i barnehagen, og fordelt på hvor mange avdelinger?

Del 2: Intervjuguide

1. Hvordan vil du definere atferdsvansker, og hva kjennetegner et barn med utagerende atferd for deg?
2. Er utagerende atferd et økende problem blant barnehagebarn?
3. Er utagerende atferd og generelt atferdsvansker synonymt med en diagnose for deg?
4. Hva tror du utagerende atferd kan være et uttrykk for hos barn, f.eks. samspillsvansker, diagnoser, omgivelsene, situasjonsbetinget o.l. ? (*Barn-diagnose vs. miljøet-barnehagen-kontekst*)
5. I hvilke kontekster opplever du at barn viser utagerende atferd, og er det en typisk situasjon hvor dette ofte kommer til uttrykk hos barn?
 - a) Har du noen typiske situasjoner eller eksempler fra en slik situasjon?
 - b) Hvordan håndterte du situasjonen?

Tema 2: Personalets kompetanse og holdninger

6. Hvordan tror du dine holdninger og din kompetanse om atferdsvansker kan ha betydning for om barn viser utagerende atferd?
 - a) Ser du en sammenheng mellom dette?
 - b) Har du noe erfaring med dette, og om ja, kan du utdype hvordan du opplever utfordringene dette byr på? Både om du har opplevd dette individuelt, eller observert det hos andre.
 - c) Om det er manglende kompetanse om atferdsvansker, hvordan kan dette da ha betydning for om barn viser en utagerende atferd?
7. Hvilke forventninger har du til barnas atferd i barnehagen?
 - a) Tror du din atferd kan forsterke den utagerende atferden hos et barn? Eventuelt, på hvilken måte?
8. Hvilke erfaringer har du med barn med utagerende atferd?

9. Hvordan møter du et barn med slik atferd i samspillsituasjoner i barnehagen?
10. Føler du at du har nok kunnskap om hvordan man håndterer barn med utagerende atferd?
11. Føler du at gjennom utdanningen fikk tilstrekkelig kompetanse om temaet?

Tema 3: Livsmestring

1. Hva legger du i ordet livsmestring?
2. Hvordan kan du bidra til at barn med utagerende atferd opplever livsmestring i barnehagen?
3. Man har en oppfatning på hvordan man ønsker å jobbe, hvordan man bør jobbe og hvordan man faktisk jobber. Hvordan opplever du at dette kan være utfordrende i forhold til barns opplevelse av livsmestring?
4. Kan du fortelle litt om hvordan du opplever at du jobber med livsmestring hos barn med utagerende atferd?

Tema 4: Tiltak og arbeidsmåte

5. Når et barn først blir stemplet som utagerende, hvordan møter du dette barnet i hverdagssituasjoner? (sosiale kontekster, barn-barn relasjoner, voksen-barn relasjoner)
6. Hvilke tiltak blir satt inn om den utagerende atferden hos barnet er ødeleggende for seg selv, personalet og barnegruppa?
7. Hvordan jobber dere som personalgruppe på avdelingen for å imøtekomme utfordringene og behovet til disse barna?
 - a) Arbeides det individrettet, altså mot å ordne atferden til barnet og ta det ut av situasjoner, eller gruppeorientert, altså det å jobbe for å inkludere barnet i gruppa?

8. Hva er det viktigste dere gjør i møtet med barnet som har utagerende atferd?
 - a) Hvordan tar dere opp problematikken med foreldre? (motgang eller forståelse)

9. Er det noe andre ting vi ikke har snakket om, som du tror er relevant når det gjelder barn med utagerende atferd?

